

Dostęp do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska - Francja

La pagina è stata tradotta automaticamente. Non è possibile garantirne la qualità.

1. Podstawy konstytucyjne
2. Wymiar sprawiedliwości
3. Sprawy dotyczące dostępu do informacji
4. Dostęp do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących udziału społeczeństwa w procesie decyzyjnym
5. Dostęp do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących działania lub zaniechania
6. Dostęp do wymiaru sprawiedliwości: inne środki zaskarżenia
7. Legitymacja procesowa
8. Zastępstwo prawne
9. Dowody
10. Środki zabezpieczające
11. Koszty
12. Mechanizmy pomocy finansowej
13. Terminowość
14. Inne kwestie
15. Cudzoziemcy
16. Sprawy transgraniczne

Mam podstawy konstytucyjne

„Karta środowiska” (Charte de l’environnement) została wprowadzona do konstytucji francuskiej na mocy ustawy konstytucyjnej nr 2005-205 z dnia 1 marca 2005 r.

Karta konstytucyjna składa się z 10 artykułów. W Karcie określono prawa podstawowe i obowiązki związane z ochroną środowiska w granicach nakreślonych trzema głównymi zasadami: zasadą ostrożności, zasadą zapobiegania i zasadą „zanieczyszczający płaci”. W karcie nie ustanowiono prawa dostępu do wymiaru sprawiedliwości, chociaż jej art. 7 stanowi, że „prawo do uzyskania dostępu do informacji dotyczących środowiska znajdujących się w posiadaniu organów publicznych i do udziału w procesie opracowywania decyzji publicznych wywierających wpływ na środowisko przysługuje każdemu na warunkach i w granicach określonych w prawie”.

Obywatele mogą powołać się na te standardy konstytucyjne w postępowaniach administracyjnych oraz przed sądami, ponieważ „skarga dotycząca zgodności z konstytucją” (question prioritaire de constitutionnalité), która została wprowadzona w ramach reformy konstytucyjnej z dnia 2008 marcowi 2010 r., weszła w życie w lipcowi 23 r.

Zgodnie z art. 55 konstytucji umowy posiadają moc wyższą niż ustawy. Wszystkie sądy są zobowiązane do zapewnienia poszanowania tej zasady (orzecznictwo sądów administracyjnych: Orzeczenie Rady Stanu z 1989 r. w sprawie M. Nicolo). W niektórych przypadkach strony mogą opierać się bezpośrednio na postanowieniach umów międzynarodowych.

Francja ratyfikowała konwencję z Aarhus w dniu 8 lipca 2002 r. (po jej zatwierdzeniu ustawą nr 2002-285 z dnia 28 lutego 2002 r.). Uznaje się, że tylko niektóre z postanowień Konwencji z Aarhus mają bezpośredni skutek.

II sądownictwa

Francuski system prawny bazuje na zasadniczym podziale na dwa ustroje sądów. Są to:

- ustroj sądów powszechnych ustanowiony w celu rozstrzygnięcia sporów między osobami fizycznymi lub podmiotami; oraz
- ustroj sądów administracyjnych ustanowiony w celu rozstrzygnięcia spraw, w których doszło do pewnego rodzaju sporu między obywatelem a organem publicznym lub między osobą fizyczną lub podmiotem (spółką, stowarzyszeniem itp.) a organem publicznym.

W skład każdego ze wspomnianych ustrojów wchodzi sądy zwyczajne i sądy wyspecjalizowane.

Wyróżnia się dwa rodzaje sądów: sądy cywilne i sądy karne.

W pierwszej instancji sądy cywilne są zwyczajne (sąd okręgowy) lub wyspecjalizowane (sądy okręgowe, sądy handlowe, zabezpieczenia społecznego i Conseils des prud'hommes na stosunki pracy pomiędzy pracownikami a pracodawcami sporach sądów handlowych w sporach z udziałem przedsiębiorców lub przedsiębiorstw, sądy i ubezpieczeń społecznych oraz sąd dzierżaw rolniczych).

Organizacja sądów karnych nawiązuje do trzech rodzajów przestępstw:

- wykroczeń rozpatrywanych przez sądy policyjne (tribunaux de police);
- występków rozpatrywanych przez sądy karne (tribunaux pénaux);
- zbrodni (poważnych przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego) rozpatrywanych przez sąd przysięgłych (cour d'assises) – jedyny sąd, w którym zasiadają ławnicy.

Istnieje również specjalny sąd dla osób niepełnoletnich, sąd ds. małoletnich (tribunal pour enfants), orzekający zarówno w sprawach cywilnych, jak i w sprawach karnych.

Wszystkie środki odwoławcze od orzeczeń sądów cywilnych i karnych wnosi się do sądu apelacyjnego, z wyjątkiem środków odwoławczych od orzeczeń sądu przysięgłych, które wnosi się do innego sądu przysięgłych. Orzeczenia sądów apelacyjnych można zaskarżyć do Sądu Kasacyjnego, tj. sądu najwyższej instancji sądownictwa powszechnego. Sąd Kasacyjny (Cour de Cassation) jest odpowiedzialny za rozpatrywanie środków zaskarżenia od orzeczeń sądów niższej instancji i rozstrzyganie skarg kasacyjnych co do zagadnień prawnych i procesowych; jest on również uprawniony do uchylania orzeczeń i przekazywania spraw do ponownego rozpatrzenia przez jeden z 35 sądów apelacyjnych w celu ponownego przeprowadzenia postępowania.

Sądy administracyjne są zwyczajne sądownictwa administracyjnego w pierwszej instancji. Wyspecjalizowane sądy administracyjne obejmują zasadniczo Krajowy Sąd ds. Azylu, sądy finansowe (regionalne izby obrachunkowe i Trybunał Obrachunkowy), sądy dyscyplinarne (sąd dyscypliny budżetowej i finansowej, Najwyższa Rada Korpusu Urzędników Sądowych, sądy porządkowa, sądy uniwersyteckie itp.). Środki odwoławcze od orzeczeń tych sądów wnosi się zasadniczo do administracyjnego sądu apelacyjnego, którego orzeczenia można zaskarżyć do Rady Stanu.

Rada Stanu pełni rolę najwyższego sądu administracyjnego i sądu najwyższego w kwestiach dotyczących zgodności aktów administracyjnych z prawem. Podobnie jak Sąd Kasacyjny Rada Stanu sprawuje kontrolę nad prawidłowością stosowania reguł procesowych i przepisów prawa w rozpatrywanych przez nią zaskarżonych orzeczeniach sądowych. Ponadto Rada Stanu może również rozstrzygać niektóre rodzaje sporów, takie jak spory dotyczące rozporządzeń ministrów, w pierwszej i drugiej instancji. Rada Stanu doradza również rządowi w kwestii projektów ustaw oraz projektów niektórych zarządzeń.

Spory kompetencyjne między sądami powszechnymi i administracyjnymi rozstrzyga Trybunał Kompetencyjny (Tribunal des conflits), w którego składzie orzekającym zasiada równa liczba sędziów Sądu Kasacyjnego i Rady Stanu.

Rada Konstytucyjna (Conseil constitutionnel), w którego skład wchodzi dziewięciu sędziów, jest odpowiedzialna za wydawanie orzeczeń dotyczących zgodności przekazanych jej ustaw organicznych i ustawodawstwa z konstytucją, a także za nadzór nad prawidłowym przebiegiem wyborów. Rada Konstytucyjna nie jest właściwa do orzekania w sprawie aktów administracyjnych.

Nie istnieją żadne szczególne sądy w sprawach środowiskowych. Wszystkie sądy francuskie dotyczą kwestii środowiskowych zgodnie z ich odpowiednimi kompetencjami.

We francuskim systemie prawnym nie występuje zjawisko „wyboru sądu ze względu na możliwość korzystniejszego rozstrzygnięcia sprawy” (ang. forum-shopping). Kompetencje sądów zostały określone w ustawach.

W postępowaniach sądowych prowadzonych we Francji nie dokonuje się rozróżnienia między zwyczajnymi środkami odwoławczymi a nadzwyczajnymi środkami zaskarżenia. Od zwyczajnych środków odwoławczych odróżnia się natomiast

odesłania (référés), które umożliwiają zastosowanie środków tymczasowych (zawieszenie wykonania aktu, przyznanie odszkodowania) lub dokonanie czynności śledczej (powołanie biegłego). Orzeczenia wydane w pierwszej instancji mogą zostać uchylone w postępowaniu odwoławczym, a orzeczenia sądów apelacyjnych mogą zostać uchylone przez najwyższy sąd kasacyjny (Radę Stanu lub Sąd Kasacyjny).

Sędziowie administracyjni, w tym również sędziowie pierwszej instancji, dysponują szerokim zakresem uprawnień. Sędzia administracyjny może uchylić niezgodną z prawem decyzję administracyjną. Sędziowie mogą również nakazać organom administracji zmianę decyzji, którą uchylili, określając treść nowej decyzji.

Nie wprowadzono przepisów szczególnych dotyczących postępowania sądowego w sprawach środowiskowych – w postępowaniach przed sądami administracyjnymi stosuje się zaledwie dwa wyjątki.

Pierwszy, art. L. 122-2 kodeksu ochrony środowiska i L. 554-11 kodeksu postępowania sądowo-administracyjnego, przewiduje możliwość zawieszenia licencji lub zatwierdzenia decyzji w sprawie realizacji interwencji lub robót, jeżeli ze względu na ich rozmiary lub wpływ na środowisko naturalne powinno podlegać OOS, lecz nie została ona przeprowadzona.

Druga, art. L. 123-12 kodeksu ochrony środowiska i L. 554-12 kodeksu postępowania sądowo-administracyjnego, umożliwia zawieszenie decyzji w sprawie realizacji interwencji lub robót, budowl, z zastrzeżeniem uprzedniego wysłuchania publicznego, jeżeli application pojawiły się poważne wątpliwości co do legalności decyzji: Jeżeli ustalenia są niekorzystne lub właściwy organ, w przypadku gdy wymagana wysłuchania publicznego nie miało miejsca.

W obydwu tych przypadkach zasadniczo przyjmuje się domniemanie, że nakaz zawieszenia wykonania aktu został wydany z uwagi na pilny charakter sprawy.

Sędziowie, a w szczególności sędziowie administracyjni, z reguły nie są uprawnieni do wszczęcia postępowania sądowego – prawo to przysługuje wyłącznie stronom, tj. obywatelom, organizacjom pozarządowym, przedsiębiorstwom, organom administracji i organom publicznym. Wprowadzono jednak wyjątek: prawna może z urzędu wszcząć postępowanie w sprawach karnych przez prokuratora Republiki. Wyjątek ten ma również zastosowanie w sprawach środowiskowych.

III sprawy dotyczące dostępu do informacji

Ogółu przepisów dotyczących dostępu do dokumentów administracyjnych (ustawa nr 78-753 z dnia 17 lipca 1978 r., zmieniona ustawą nr 79-583 z dnia 11 lipca 1979 r. w sprawie uzasadniania aktów administracyjnych i poprawy stosunków między organami administracji a obywatelami i w ust 7 ustawy nr 321 z dnia 12 kwietnia 2000 r. w sprawie praw obywateli w stosunkach z organami administracji) ustanowiono swobodnego dostępu do dokumentów administracyjnych. Przepisy te mają zastosowanie do wszystkich przechowywanych przez organy administracji dokumentów (niezależnie od tego, czy zostały one sporządzone przez te organy czy przez osoby trzecie), które z racji swojego charakteru, treści lub zastosowania są powiązane ze świadczeniem usług publicznych. Ustawa stanowi, że dokumenty administracyjne nie mogą zostać udostępnione, jeżeli zapoznanie się z ich treścią lub ich ujawnienie mogłoby wiązać się z naruszeniem poufności informacji chronionych na mocy prawa.

Z prawa dostępu do informacji na temat środowiska korzysta się na warunkach ogólnych określonych w ustawie z dnia 1978 lipca 17 r. oraz zgodnie z przepisami szczególnymi kodeksu ochrony środowiska.

Sądy administracyjne mogą uchylić niezgodne z prawem decyzje administracyjne powiązane z tą kwestią po uprzednim odwołaniu się strony do komisji krajowej.

Artykuł R.421-5 kodeksu postępowania sądowo-administracyjnego stanowi: „termin wniesienia skargi na decyzję do sądu uznaje się za wiążący wyłącznie, jeżeli został wymieniony, a także działania zaradcze w notyfikacji niniejszej decyzji.”

W dziedzinie ochrony środowiska dorozumiana odmowa ujawnienia informacji jest w sposób oczywisty niezgodna z prawem, gdy odmowa nie została przekazana wnioskodawcy na piśmie w formie uzasadnionej decyzji wskazującej sposoby i terminy wniesienia skargi do sądu administracyjnego.

Na mocy ustawy nr 78-753 z dnia 17 lipca 1978 r. powołano niezależną Komisję ds. Dostępu do Dokumentów Administracyjnych (CADA), odpowiedzialną za zapewnienie poszanowania prawa do swobodnego dostępu do dokumentów administracyjnych. CADA jest również organem właściwym do wydawania decyzji w sprawach dotyczących dostępu do informacji na temat środowiska. Przed wszczęciem postępowania w sądzie administracyjnym należy wnieść sprawę w pierwszej kolejności do wspomnianej komisji. Artykuły 17, 18 i 19 dekretu nr 2005-1755 z dnia 30 grudnia 2005 r. w sprawie swobody dostępu do dokumentów administracyjnych zawierają przepisy dotyczące tego postępowania. Wnioskodawca, któremu odmówiono dostępu do informacji, musi zwrócić się do CADA w terminie dwóch miesięcy od daty otrzymania powiadomienia o wydaniu decyzji odmownej. W okresie

jednego miesiąca od daty otrzymania takiego powiadomienia właściwy organ wyjaśnia CADA podstawy wydania decyzji. Jeżeli właściwy organ utrzyma w mocy pierwotną decyzję odmowną lub jeżeli nie udzieli odpowiedzi w terminie dwóch miesięcy od daty przekazania sprawy do CADA, wnioskodawca może wnieść skargę do sądu administracyjnego, zwracając się o uchylenie decyzji.

Sądy mogą nakazać organowi administracji przekazanie żądanych informacji. Sądy mogą również uchylić decyzję o odmowie dostępu do informacji, a tym samym znieść skutki odmowy.

Sądy mogą zażądać ujawnienia informacji.

IV dostęp do wymiaru sprawiedliwości w zakresie udziału społeczeństwa

Urządzenie wykorzystywane lub posiadane przez każdą osobę lub podmiot, publiczny lub prywatny, który może stanowić zagrożenie lub niedogodności dla mieszkańców, zdrowia, bezpieczeństwa, zdrowia publicznego, rolnictwa, ochrony środowiska i ochrony zabytków, obiektów został określony jako „niejawne” w zakresie ochrony środowiska (ICPE)” we Francji, podlega szczególnemu reżimowi prawnemu, opisanemu w kodeksie ochrony środowiska. We Francji działalność prowadzi około 500000 takich zakładów.

Ustawodawstwo dotyczące instalacji kwalifikowanych w kontekście ochrony środowiska przewiduje trzy różne mechanizmy stosowane w zależności od stopnia zagrożenia i wywieranego przez nie niekorzystnego wpływu: wydawanie zezwoleń, rejestrację i „system składania oświadczeń” – pośredni mechanizm upraszczający procedurę wydawania zezwoleń (zarządzenie nr 2009-663 z dnia 11 czerwca 2009 r. oraz dekret nr 2010-368 z dnia 13 kwietnia 2010 r.).

W ramach systemu uprzedniego wydawania zezwoleń prawo do prowadzenia zakładu przyznaje się po przeprowadzeniu „oceny oddziaływania” i „konsultacji społecznych”.

Odwołanie do nadrzędnego organu administracji od decyzji administracyjnej zawsze przysługuje (zgodnie z ogólną zasadą ustanowioną w orzecznictwie). Chyba że przepis szczególnie stanowi, iż odwołanie to jest fakultatywne.

Zgodnie z zasadą ogólną decyzje administracyjne można zaskarżyć bezpośrednio do sądu, jeżeli nie ustanowiono żadnych szczególnych przepisów procesowych (jak ma to miejsce np. w przypadku spraw dotyczących dostępu do informacji o środowisku). Nie ustanowiono żadnych szczególnych przepisów w zakresie udziału obywateli i powiązanych decyzji.

W przypadku braku szczególnych przepisów ustawowych dotyczących konieczności wniesienia odwołania administracyjnego decyzje administracyjne można zaskarżyć bezpośrednio do sądu administracyjnego.

Sądy administracyjne badają zgodność wszystkich decyzji administracyjnych zarówno z prawem procesowym, jak i z prawem materialnym.

Sądy analizują ustalenia materialne i techniczne oraz stosowne obliczenia, jeżeli zostaną one uznane za stanowiące element decyzji.

Sądy administracyjne kontrolują zgodność planowania administracyjnego z prawem. W tym obszarze nie określono szczególnych warunków dotyczących legitymacji procesowej, reguł dowodowych, zasad dotyczących prowadzenia przesłuchań ani zakresu kontroli sądowej.

Jeżeli chodzi o legitymację procesową, Każda osoba fizyczna, która ma zdolność procesową, może wnieść sprawę do sądu administracyjnego. Zdolność ta podlega ocenie zgodnie z przepisami prawa cywilnego. Z tego względu małoletni pozostający pod opieką, a także pełnoletnie osoby objęte „ochroną przez wymiar sprawiedliwości” z uwagi na stan ich zdrowia psychicznego lub osoby skazane na mocy wyroku wydanego w postępowaniu karnym, w którym orzeczono o pozbawieniu praw, nie mają zdolności procesowej. Orzecznictwo w sprawach administracyjnych potwierdza jednak, że niektóre osoby, które zgodnie z kodeksem cywilnym są pozbawione zdolności do czynności prawnych, mogą skorzystać z prawa do zaskarżenia nadużycia władzy, do którego doszło wskutek wydania decyzji wywierającej wpływ na „podstawową zasadę wolności indywidualnej”.

Osoby prawne lub zrzeszenia mogą zaskarżyć środki wywierające wpływ na ich interesy (istnienie, majątek, możliwość prowadzenia działalności, warunki operacyjne), a także wystąpić o odszkodowanie z tytułu poniesionej szkody majątkowej i niemajątkowej. Takie osoby mogą jednak również wszcząć postępowanie w celu obrony zbiorowego interesu podmiotów, które reprezentują, w zakresie, w jakim dany przepis lub środek będący przedmiotem sporu narusza taki zbiorowy interes.

Ciężar dowodu w postępowaniu sądowno-administracyjnym, podobnie jak w postępowaniu sądowym z powództwa prywatnego, spoczywa na skarżącym. Zasadę tę stosuje się jednak nieco inaczej, szczególnie gdy w postępowaniu sądowno-administracyjnym części dowodów znajduje się w posiadaniu organów administracji lub, w przypadku odpowiedzialności oparta na zasadzie domniemania składającej petycję jest zwolniona od ustanowienia obowiązku wykazania wystąpienia zarzucanego uchybienia i zobowiązuje organ administracji do udowodnienia, że nie popełnił błędu. Z uwagi na inkwizycyjny model procesu sędzia

administracyjny, który pełni funkcje śledcze, bierze aktywnie udział w ustalaniu stanu faktycznego. W razie potrzeby taki sędzia może zarządzić ujawnienie dokumentów lub samodzielnie dokonać określonych czynności śledczych, bezpośrednio analizując akty lub dokumenty, dokonując oględzin określonych miejsc lub uczestnicząc w przesłuchaniach lub w czynnościach biegłego.

W art. L. 6 kodeksu postępowania sędowo-administracyjnego ustanowiono zasadę, zgodnie z którą „postępowanie prowadzi się na posiedzeniach jawnych”.

Wymagania dotyczące zgodności z zasadą legalności są zróżnicowane, ponieważ podlegają wykładni i zastosowaniu przez sąd administracyjny. W szczególności zasada ta nie ogranicza swobody działania organów administracji, co potwierdza przysługujące im prawo do „swobodnego uznania”.

Jeżeli organ administracji ma możliwość wydania decyzji albo wstrzymania się od jej wydania bądź wydania dwóch lub większej liczby decyzji o różnej treści, które są jednak w równym stopniu zgodne z prawem, sędzia nie jest zobowiązany do zbadania prawidłowości wyboru dokonanego przez organ administracji.

Ponadto zasadę legalności stosuje się mniej lub bardziej rygorystycznie w zależności od tego, czy kontrola sądowa jest przeprowadzana jako „zwykła kontrola” czy też jako „kontrola w ograniczonym zakresie”. Kontrola jest przeprowadzana wyłącznie w sprawach, w których zaskarżona decyzja została wydana zgodnie z zasadą swobodnego uznania, tj. w sprawach, w których zgodność z prawem decyzji należy oceniać. W takim przypadku sędzia administracyjny bada, czy decyzja została wydana w oparciu o błąd co do stanu faktycznego, błąd prawny lub czy doszło do nadużycia uprawnień, przy czym kontrola prawna stanu faktycznego będzie koncentrowała się wyłącznie na oczywistych błędach w ocenie. W typowych przypadkach, w których decyzja administracyjna została wydana w oparciu o kryteria prawne i w których w związku z tym sędzia przeprowadza zwykłą kontrolę, kontrola obejmuje wszystkie błędy w kwalifikacji prawnej stanu faktycznego.

W niektórych przypadkach zwykłą kontrolę i kontrolę w ograniczonym zakresie przeprowadza zgodnie ze szczególnymi zasadami. Dlatego też kontrola w ograniczonym zakresie nie obejmuje prób znalezienia oczywistego błędu w ocenie, jeżeli decyzja stanowi rezultat niezależnej oceny przeprowadzonej przez organ administracji (na przykład panele konkursowe, fr. jurys de concours).

Sędzia jest również upoważniony do sporządzenia szacunku korzyści i strat wynikających z danej decyzji administracyjnej; daną decyzję można uznać za legalną wyłącznie w przypadku, gdy należycie odzwierciedla ona stan faktyczny.

Ocena oddziaływania na środowisko (decyzja dotycząca obowiązku przeprowadzenia OOŚ lub dotycząca zakresu OOŚ) stanowi jeden ze elementów procedury zatwierdzania instalacji kwalifikowanej w kontekście ochrony środowiska. Do sądu administracyjnego można wystąpić z wnioskiem o uchylenie zezwolenia na realizację projektu lub zatwierdzenia jego realizacji z tytułu nieprzeprowadzenia OOŚ lub przeprowadzenia jej w niedostatecznym stopniu [1].#_ftn1 Nie jest jednak możliwe bezpośrednio zaskarżenie do sądu oceny oddziaływania na środowisko.

Sąd może przeprowadzić kontrolę ostatecznego zezwolenia. W tym obszarze nie określono szczególnych warunków dotyczących legitymacji procesowej, reguł dowodowych, zasad dotyczących prowadzenia przesłuchań ani zakresu kontroli sądowej.

Sądy administracyjne badają zgodność wszystkich decyzji administracyjnych zarówno z prawem procesowym, jak i z prawem materialnym. Sądy analizują ustalenia materialne i techniczne oraz stosowne obliczenia, jeżeli są one powiązane z daną decyzją. Ocena oddziaływania na środowisko podlega kontroli, ponieważ stanowi główny element wywierający wpływ na zgodność decyzji z prawem procesowym.

Wykazanie, że strona ma interes prawny, by wszcząć postępowanie sądowe, stanowi główny warunek, który należy spełnić, aby dana skarga mogła zostać uznana za dopuszczalną.

Poza wyjątkowym przypadkiem, w którym organ publiczny jest uprawniony do zaskarżenia środków, które uznaje za niezgodne z prawem (wniesienie wniosku o kontrolę sądową przez prefekta, fr. cas de défère préfectoral), wykazanie, że dana strona ma interes prawny, uznaje się za wystarczające do wniesienia skargi. Istnienie interesu bada się w chwili wniesienia pisma procesowego, przy czym może mieć on różny charakter: moralny lub materialny, indywidualny lub zbiorowy.

We wszystkich przypadkach interes musi mieć charakter osobisty, zgodny z prawem i związany ze sprawą. Pierwszy z tych wymogów oznacza, że osoba nieposiadająca stosownego pełnomocnictwa nie może zaskarżyć legalności aktu w imieniu innej osoby ani uczynić tak, powołując się na prawa obywatelskie, konsumenckie lub na prawa przysługujące funkcjonariuszowi publicznemu pochodzącemu z wyborów. Konieczność wystąpienia zasadnego interesu zapobiega sytuacji, w której wniesienie skargi miało na celu zachowanie niezgodnej z prawem lub sprzecznej z moralnością sytuacji. Niezbędne jest, aby status skarżącego w postępowaniu był powiązany z zaskarżoną decyzją. Ponadto dany interes musi mieć bezpośredni i pewny charakter, czyli musi być przedmiotem bezpośredniego i niemożliwego do uniknięcia naruszenia w następstwie wydania zaskarżonej decyzji.

Sądy administracyjne badają zgodność wszystkich decyzji dotyczących IPPC [2], zarówno z prawem procesowym, jak i z prawem materialnym, a także zgodność wszystkich decyzji administracyjnych z prawem.^{#_ftn2} Sądy muszą również zbadać ustalenia materialne i techniczne, obliczenia oraz dokumentację dotyczącą IPPC, jeżeli elementy te zostaną uznane za stanowiące element decyzji. Sądy analizują ustalenia materialne i techniczne oraz stosowne obliczenia, jeżeli zostaną one uznane za stanowiące element decyzji.

Argumenty przedstawiane na poparcie skargi o uchylenie decyzji administracyjnej (skarga na nadużycie uprawnień) dzieli się na dwie kategorie: argumenty dotyczące zewnętrznej legalności i argumenty dotyczące wewnętrznej legalności.

Zewnętrzna legalność decyzji odnosi się do procedury jej przyjęcia: braku właściwości podmiotu wydającego akt, formalnej niezgodności z prawem, błędu lub uchybienia proceduralnego (uwzględniając niewywiązanie się z obowiązku uzasadnienia).

Legalność środków jest powiązana z treścią aktu, jego podstawą prawną oraz znajdującymi się w nim błędami co do stanu faktycznego lub błędami co do prawa:

- błąd co do prawa: zastosowanie przepisu, który nie ma zastosowania w danym przypadku lub niewłaściwa wykładnia mającego zastosowanie przepisu;
- błąd co do stanu faktycznego: błąd rozpoznania stanu faktycznego lub oczywisty błąd w ocenie, jeżeli sędzia przeprowadza kontrolę w ograniczonym zakresie;

a także nadużycie procesowe lub nadużycie uprawnień.

Aby danej osobie przysługiwała legitymacja procesowa w postępowaniu przed sądami administracyjnymi, nie musi ona brać udziału w konsultacjach dotyczących IPPC lub OOS ani wnosić uwag w ramach tych procedur.

Do wniesienia skargi na nadużycie uprawnień uprawnione są liczne podmioty, ale środek ten nie jest skargą obywatelską (*actio popularis*). Aby móc uzyskać dostęp do wymiaru sprawiedliwości, skarżący musi wykazać, że dysponuje „interese” powiązany z treścią decyzji – interpretują jednak pojęcie interesu dość liberalnie i szeroko sądów administracyjnych. Wspomniany interes musi być bezpośredni, pewny i rzeczywisty.

Sądy administracyjne są uprawnione do wydawania nakazów (*pouvoir d'injonction*) w odniesieniu do wszystkich zagadnień.

Przez długi czas sędziowie administracyjni odmawiali wydawania nakazów wobec organów administracji, w tym nakazów zobowiązujących te organy do wykonania decyzji. Jedynym środkiem, z którego w takiej sytuacji mogła skorzystać strona, na której korzyść wydano decyzję, było wniesienie kolejnej skargi na bezczynność organu administracji. Na mocy ustawy z dnia 8 lutego 1995 r. sądy administracyjne zostały uprawnione do wydawania nakazów – skierowanych do organów administracji – nakładających obowiązek podjęcia określonych środków wykonawczych lub ponownego rozpatrzenia sprawy w wyznaczonym terminie.

Dany podmiot musi zwrócić się do sądu z żądaniem wydania konkretnego nakazu. Nakazom podlegają osoby prawne prawa publicznego lub podmioty prawa prywatnego odpowiedzialne za zarządzanie usługami publicznymi.

Oprócz wydania nakazu, sąd może również nałożyć grzywnę. Nakłada się ją na wniosek, z wyłączeniem postępowania prowadzonego przed Radą Stanu, która może o niej orzec z urzędu i, dodatkowo, korzysta ze wsparcia wyspecjalizowanego departamentu odpowiedzialnego za monitorowanie wykonania jej orzeczeń.

Jeżeli chodzi o instalacje kwalifikowane w kontekście ochrony środowiska, sędzia administracyjny jest uprawniony do wydawania nakazów adresowanych do prefekta. Sędzia może dążyć do podjęcia wszelkich środków, jakie uzna za konieczne.

V. Dostęp do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących działania lub zaniechania

Osoby fizyczne lub przedsiębiorstwa prywatne można zaskarżyć bezpośrednio do powszechnych sądów cywilnych lub karnych. Sądy karne mogą nałożyć grzywnę na osoby fizyczne (istnieje również możliwość skazania danej osoby na karę pozbawienia wolności), jeżeli doprowadziły one do wystąpienia szkody w środowisku. Taka możliwość istnieje wyłącznie w przypadku, gdy dany czyn został wcześniej uznany za przestępstwo w świetle obowiązujących przepisów. W kwestiach środowiskowych nie wprowadzono ogólnego wykazu czynów podlegających sankcjom, dlatego też sędziowie orzekający w sprawach karnych muszą korzystać z zamkniętego pisemnego wykazu zamieszczonego w kodeksie karnym. Sędziowie orzekający w sprawach cywilnych mogą zasądzić wypłatę odszkodowania przez osoby fizyczne lub przedsiębiorstwa prywatne z tytułu spowodowania szkody w środowisku, jeżeli spełnione zostały trzy warunki:

- (1) dany podmiot jest odpowiedzialny za wystąpienie szkody;
- (2) Niniejsza skarga doprowadziła do wystąpienia możliwej do zrekompensowania szkody;

- (3) i istnieje związek przyczynowy między tym działaniem a szkodą.

Zastosowanie niektórych cywilnych reżimów odszkodowawczych może skutkować orzeczeniem o odpowiedzialności nawet w przypadku braku winy (odpowiedzialność za rzeczy lub pośrednio za inne osoby, albo za produkty wadliwe). Prowadzący zakład może zostać zobowiązany do oczyszczenia zanieczyszczonego miejsca (przywrócenie środowiska do stanu poprzedniego).

Skargi dotyczące ochrony środowiska na organy publiczne (organy państwowe lub organy publiczne na szczeblu lokalnym) można wnosić bezpośrednio do sądów administracyjnych. Po wniesieniu skargi sądy administracyjne mogą uchylić niezgodne z prawem decyzje administracyjne (np. zezwolenia), nałożyć nowe zobowiązania na podmioty prywatne w celu poprawy ochrony środowiska lub pociągnąć organy państwowe lub organy publiczne na szczeblu lokalnym do odpowiedzialności. Postępowanie o ustalenie odpowiedzialności jest wszczynane przede wszystkim z powodu uchybień w korzystaniu z uprawnień kontrolnych przysługujących organom publicznym. Takie przypadki są jednak rzadkie. Rada Stanu niekiedy przypisuje odpowiedzialność zarówno państwu, jak i gminie (zob. na przykład: CE, 2007 lipca 13 r. w sprawie gminy Taverny nr 293210). W ustawie z dnia 1 sierpnia 2008 r. przyjętej w celu transpozycji dyrektywy UE z dnia 21 kwietnia 2004 r. nie ustanowiono zasady pomocniczej odpowiedzialności państwa w przypadku braku możliwości zastosowania zasady „zanieczyszczający płaci”.

W art. L 165-2 kodeksu ochrony środowiska powiązanych z ustawą nr 2008-757 z dnia 1 sierpnia 2008 r. przewiduje się możliwość wydania dekretu wyznaczającego właściwe organy w sprawach dotyczących odpowiedzialności za środowisko. W dekrete nr 2009-496 opublikowanym w dniu 30 kwietnia 2009 r. wyznaczono szereg takich organów w ramach administracji państwowej, stosownie do typów projektów, planów i programów, są to: ministerstwo środowiska, Rada Ogólna ds. Środowiska i Zrównoważonego Rozwoju, prefekt regionu, dodatkowo prefekt koordynujący lub prefekt morski (odpowiedzialny za obszary morskie).

Nie wprowadzono przepisów szczególnych dotyczących skargi na beczynność w kwestiach środowiskowych. W sądach administracyjnych nie można bezpośrednio wnosić o ustalenie odpowiedzialności państwa. Skarga wnoszona do sądu to skarga na wyraźną lub dorozumianą decyzję odmowną wydaną przez organy publiczne lub na pozytywną odpowiedź, którą skarżący uznaje za niewystarczającą.

W prawie francuskim nie ustanowiono przepisów szczególnych dotyczących warunków kontroli sądowej w sprawach dotyczących odpowiedzialności za środowisko. Adwokaci muszą opierać się na zasadach ogólnych dotyczących odpowiedzialności państwa. Sędziowie administracyjni mogą uchylić decyzję odmowną i orzec o odpowiedzialności państwa, jeżeli (1) ponosi ono odpowiedzialność za wystąpienie szkody, (2) dany czyn (lub częściowej beczynność) doprowadził do wystąpienia możliwej do zrekompensowania szkody; oraz (3) istnieje związek przyczynowy.

W przypadku uchylenia niezgodnej z prawem decyzji administracyjnej dotyczącej kwestii środowiskowych sądy administracyjne są zobowiązane, na wniosek skarżącego, nałożyć na właściwe organy publiczne obowiązek dokonania czynności wynikających z uchylenia decyzji.

Istnieje szereg reżimów dotyczących odpowiedzialności za szkody w środowisku. Każdy z nich opiera się na określonych warunkach. W postępowaniach przed sądami administracyjnymi zanieczyszczającego, odpowiedzialność może być pozyskiwana na podstawie „IPPC” (odpowiedzialność prowadzącego), przepisów dotyczących gospodarowania odpadami (odpowiedzialność właściciela) lub szczególnego reżimu ustanowionego na mocy ustawy z dnia 1 sierpnia 2008 r. Przed sądami cywilnymi, szkody dla środowiska mogą być równoważone w oparciu o wspólne zasady odpowiedzialności cywilnej (w przypadku zaniedbania, przewinienia, a niekiedy bez winy) lub szczególne obowiązki (nietypowe zakłócenia w sąsiedztwie, szkody spowodowane określonymi rodzajami zanieczyszczeń: Węglowodory i obiektów jądrowych). Sądy karne mogą nałożyć karę z tytułu spowodowania szkody w środowisku za czyny, które zostały wcześniej uznane za przestępstwo (zob. również odpowiedź nr 1).

VI innych środków dostępu do wymiaru sprawiedliwości

Każde postępowanie przed każdym sądem – administracyjnym, cywilnym lub karnym – może zawierać element środowiskowy. Zasadniczo w tym obszarze nie ustanowiono innych przepisów szczególnych.

Nie wyznaczono żadnych konkretnych organów odpowiedzialnych za zapewnienie dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sprawach środowiskowych. Do podejmowania interwencji w dziedzinie prawa ochrony środowiska uprawniony jest Rzecznik Praw Obywatelskich, prokuratorzy oraz wszystkie inne organy sądowe.

Urząd Rzecznika Praw Obywatelskich został utworzony na mocy ustawy z dnia 3 stycznia 1973 r. w oparciu o szwedzki model Ombudsmana. Rzecznik jest „niezależnym organem administracji” odpowiedzialnym za poprawę stosunków między obywatelami a organami administracji publicznej. Rzecznik Praw Obywatelskich interweniuje w sporach między obywatelami a organami

publicznymi. Jest odpowiedzialny za przedstawianie propozycji rozwiązań umożliwiających polubowne rozstrzygnięcie sporów. Nazwa tego organu została zmieniona w dniu 2011 marca 31 r. i obecnie określa się go mianem „Obrońcy Praw Obywatelskich” (Défenseur de droits).

Prokurator Republiki (Procureur de la République) to funkcjonariusz odpowiedzialny za ściganie przestępstw objętych właściwością Tribunal de Grande Instance (TGI), głównego sądu rozpatrującego sprawy cywilne i karne w pierwszej instancji. Prokuratorzy podlegają zwierzchnictwu Ministra Sprawiedliwości. Zajmują się głównie zagadnieniami z zakresu prawa karnego. Prokurator jest odpowiedzialny za podjęcie decyzji o ściganiu lub zaniechaniu ścigania sprawców czynów zgodnie z zasadą swobody uznania prokuratora (również w odniesieniu do spraw środowiskowych).

W przypadku gdy zostało popełnione przestępstwo przeciwko środowisku istnieje możliwość wszczęcia postępowania z oskarżenia prywatnego.

W przypadku bezczynności organu administracyjnego lub podjęcia nieodpowiednich działań przez ten organ skarżący może wystąpić do sądu administracyjnego z dwoma rodzajami skarg. Są to:

- Skarga o uchylenie niezgodnej z prawem decyzji administracyjnej: tzw. „skarga na nadużycie uprawnień” (recours pour excès de pouvoir);
- Skarga o odszkodowanie od organu publicznego, jeżeli skarżący wykaże, że w następstwie bezczynności lub podjęcia nieodpowiedniego działania doznał szkody.

VII legitymacja procesowa

Zgodnie z art. 31 kodeksu postępowania cywilnego legitymacja procesowa przysługuje osobom posiadającym interes prawny w danej sprawie. Powód musi wykazać, że posiada uzasadniony interes objęty ochroną prawną, a osobisty i bezpośredni („Nikt nie może wszcząć j. fr. nul ne plaide par procureur”). Przepisy przyznają również osobom prawnym; w tym stowarzyszeniom, Organizacje pozarządowe; i zawodowych, związków zawodowych, zgodnie z prawem do obrony wspólnych interesów ich członków. Powód musi wykazać osobisty interes związany z wniesieniem sprawy do sądu, choć zdarzało się, że sądy uznawały niekiedy dopuszczalność pozwów złożonych przez powoda mającego interes o charakterze przyszłym lub niepewnym.

Te pojęcia z zakresu prawa cywilnego zostały omówione w orzecznictwie sądów administracyjnych, gdzie przedstawiono ich pragmatyczną i wyczerpującą wykładnię. Możliwość wniesienia „skargi na nadużycie uprawnień” przysługuje w odniesieniu do każdej decyzji administracyjnej, ale wpływu na jakość życia obywatela nie uznaje się za wystarczającą podstawę do jej wniesienia: nie jest skargą obywatelską (actio popularis). Aby móc z niego skorzystać, skarżący musi wykazać, że dysponuje „intereselem legitymację procesową”, który ma bezpośredni, pewny i prądu (CE, 21 décembre 1906, Union des propriétaires et des contribuables du district de la Croix – seguey – Tivoli, zbiorze Lebon, s. 962 – 1906, grudzień 21 r., CE, związek armatorów i podatników powiatu cross-seguey – Tivoli zbiorze Lebon, s. 962).

Zasady te mają zastosowanie do wszystkich wnioskodawców: osób fizycznych, osób prawnych podlegających przepisom prawa prywatnego, stowarzyszeń francuskich lub zagranicznych, organizacji pozarządowych itp.

We Francji nie wprowadzono instytucji skargi obywatelskiej (actio popularis).

Rzecznik Praw Obywatelskich nie może ingerować w przebieg postępowań sądowych ani podważać prawomocności orzeczenia sądowego. Rzecznik Praw Obywatelskich może jednak zwrócić się o wydanie nakazu sądowego wobec organów publicznych, jeżeli organy te odmówią wykonania korzystnego dla skarżącego orzeczenia sądowego.

Prokuratorzy nie są uprawnieni do występowania przed sądami administracyjnymi. Są oni uprawnieni do podejmowania czynności wyłącznie w sprawach karnych.

Wszystkie inne organy publiczne mają legitymacją procesową uprawniającą je do występowania przed sądami administracyjnymi, jeżeli mają interes, którego chcą dochodzić lub bronić.

Nie ustanowiono żadnych szczególnych przepisów dotyczących legitymacji procesowej osób fizycznych/organizacji pozarządowych i kwestii dostępu do wymiaru sprawiedliwości w kwestiach środowiskowych odnoszących się do OOS i IPPC.

VIII Zastępstwo prawne

W sądach administracyjnych pierwszej instancji (art. R. 431-2 kodeksu postępowania sądowno-administracyjnego) istnieje przymus adwokacki w sprawach toczących się w pełnym postępowaniu kontradiktoryjnym: Zasadniczo w sporach sądowych dotyczących kwot pieniężnych lub zobowiązań umownych. W innych postępowaniach spornych przymus adwokacki został w sposób dorozumiany wyłączony. W postępowaniach przed apelacyjnymi sądami administracyjnymi (art. R. 811-7 kodeksu postępowania

sądowo-administracyjnego), obowiązek zasięgnięcia porady prawnej (jedyne wyjątki: spór dotyczący nadużycia uprawnień przy świadczeniu usług publicznych i spór dotyczący wykroczeń na podstawie kodeksu drogowego).

Państwo nie ma obowiązku korzystania z zastępstwa procesowego zarówno w postępowaniu pierwszoinstancyjnym, jak i apelacyjnym.

Zasada obowiązkowego zastępstwa procesowego w postępowaniu przed Radą Stanu jest interpretowana w sposób rozszerzający: Zasada ta stanowi normę w postępowaniu kasacyjnym (poza niektórymi sytuacjami, np. sporami dotyczącymi pomocy socjalnej). Zastępstwo procesowe nie jest obowiązkowe w postępowaniach w pierwszej i ostatniej instancji w sprawach dotyczących nadużycia uprawnień.

Brak zastępstwa procesowego skutkuje uznaniem pisma procesowego za niedopuszczalne w następstwie niedochowania wymogu formalnego.

Prawo ochrony środowiska stanowi jedną z dziedzin specjalizacji zawodowej adwokatów (dekret z dnia 28 grudnia 2011 r., Dziennik Urzędowy Republiki Francuskiej nr 0301 z grudnia 29 r., 2011, s. 22577). Na stronach internetowych każdej izby adwokackiej publikuje się wykazy adwokatów specjalizujących się w tej dziedzinie. Każde stowarzyszenie zajmujące się ochroną środowiska może występować w imieniu poszczególnych osób, które doznały szkody, jeżeli zostało do tego upoważnione przez te osoby. Stowarzyszenie może również podjąć działania przeciwko dowolnej decyzji administracyjnej, która może wywrzeć negatywny wpływ na środowisko.

IX dowodów

Ciężar dowodu w postępowaniu sądowo-administracyjnym, podobnie jak w postępowaniu sądowym z powództwa prywatnego, spoczywa na skarżącym. W postępowaniu sądowo-administracyjnym zakres obowiązywania tej zasady ulega jednak ograniczeniu, tj. jeśli część dowodów znajduje się w posiadaniu organów administracji lub, gdy w postępowaniu o ustalenie odpowiedzialności, sąd – kierując się zasadą domniemania – zwalnia skarżącego z obowiązku wykazania wystąpienia zarzucanego uchybienia i zobowiązuje organ administracji do udowodnienia, że nie popełnił błędu.

Z uwagi na inkwizycyjny charakter postępowania sędziego administracyjnego, który dysponuje znacznymi uprawnieniami śledczymi (pouvoirs d'instruction), ma istotny wkład w ustalanie stanu faktycznego. W razie potrzeby taki sędzia może zarządzić ujawnienia dokumentów lub samodzielnie podjąć określone czynności śledcze, bezpośrednio analizując akty lub dokumenty, dokonując oględzin określonych miejsc lub uczestnicząc w przesłuchaniach lub czynnościach biegłego.

Stronom przysługuje zawsze prawo do przedstawienia nowych dowodów. Postępowanie w sądach administracyjnych określa się jednak mianem „inkwizycyjnego”: Oznacza to, że sędzia sprawuje kontrolę nad jej przebiegiem. Sędzia przedstawia argumenty stron postępowania. Może także zobowiązać stronę do przekazania nowych dokumentów na poparcie jej twierdzeń. Sędzia może również zarządzić sporządzenie opinii.

Przebieg postępowania przed sądami administracyjnymi różni się od przebiegu postępowania przed powszechnymi sądami cywilnymi. W postępowaniach przed sądami cywilnymi strony postępowania zwracają się do sędziego o zarządzenie czynności, wydanie opinii. Czynności sędziego administracyjnego nie są uzależnione od treści wniosków składanych przez strony: nie jest on zobowiązany – na wniosek strony – do powołania biegłego na potrzeby sporządzenia opinii, jeżeli uzna, że dokumenty przedstawione w sprawie dają wystarczające podstawy do wydania orzeczenia. Sędzia może jednak zarządzić sporządzenie opinii nawet w przypadku, gdy strony nie zwróciły się do niego z takim wnioskiem.

Opinia nigdy nie ma dla sędziego wiążącego charakteru. Sędzia musi zawsze krytycznie oceniać wyniki badań. Wydawane przez niego orzeczenie może opierać się na innych dowodach przedstawionych w sprawie, które podważają wnioski zawarte w opinii. Ta stara zasada mająca zastosowanie w sądach administracyjnych została sformułowana wprost w art. 22 ustawy z dnia 1889 lipca 22 r., przy czym stanowi również element orzecznictwa Rady Stanu.

X wstrzymanie wykonania kwestionowanego działania

Zgodnie z orzecznictwem zasada natychmiastowej wykonalności decyzji administracyjnych stanowi jedną z podstawowych zasad prawa publicznego (orzeczenie Rady Stanu z dnia 2 lipca 1982 r. w sprawie Huglo et autres). Dlatego też decyzje administracyjne podlegają natychmiastowemu wykonaniu, niezależnie od wszczęcia postępowania w sądzie. Wniesienie skargi na decyzję do sądu nie ma skutku zawieszającego. Istnieją jednak pewne wyjątki od tej zasady dotyczące głównie obszaru prawa imigracyjnego lub podatkowego, ale nie prawa ochrony środowiska.

W postępowaniu przed sądem administracyjnym dotyczącym kwestii środowiskowych, podobnie jak w postępowaniu dotyczącym wszelkich innych kwestii, w przypadku gdy została wydana decyzja administracyjna istnieje możliwość wniesienia wniosku o zarządzenie środków służących zabezpieczeniu interesów. Z tej możliwości nie można korzystać w postępowaniu sądowo-

administracyjnym dotyczącym działania lub zaniechania innych stron prywatnych. Z wnioskiem o zarządzanie środków służących zabezpieczeniu można jednak wystąpić do powszechnych sądów cywilnych (référé civil).

W wyjątkowych przypadkach tymczasowe wstrzymanie wykonania decyzji umożliwia zawieszenie jej wykonania do momentu wydania przez sędziego orzeczenia w sprawie jej legalności. Aby sędzia mógł zarządzić w terminie kilku dni zastosowania środka służącego zabezpieczeniu interesów, wnioskodawca musi wykazać, że dana sprawa ma pilny charakter oraz że istnieją poważne wątpliwości co do legalności decyzji.

Istnieje możliwość odwołania się od orzeczenia sądu administracyjnego w sprawie nakazu. Odwołanie wnosi się bezpośrednio do Rady Stanu.

Koszty XI

Koszty prawne obejmują opłaty sądowe i honoraria adwokatów.

- Koszty postępowania sądowego zostały określone w art. 695 kodeksu postępowania cywilnego. Koszty te obejmują opłaty ustawowe lub taryfowe:
 - honoraria komornicze (zgodnie z prawem zawiadomienia o wszczęciu postępowania oraz wyroki są przekazywane stronie przeciwnej przez komornika);
 - opłaty określane jako „postulatu i wsparcia” (dekret nr 72-784 z dnia 1972 sierpnia 25 r., zmieniony w 1975 r.), które dzieli się na opłaty „zryczałtowane”, w zależności od rodzaju badania, a także proporcjonalny udział” oblicza się ze skutkami finansowymi;
 - oraz „honoraria biegłych”.

W postępowaniach przed sądami administracyjnymi nie pobiera się żadnych opłat na poczet honorariów komorniczych ani kosztów wniesienia sprawy.

- Honoraria adwokackie. Tego rodzaju opłaty określa się jako „niepodlegające odzyskaniu”, ponieważ nie podlegają one refundacji (zwrotowi), gdyż nie są „prawie wymagane”.

Wydatki poniesione przez adwokata w czasie czynności dokonywanych na rzecz klienta: Opłaty skarbowe związane z opłatami rejestracyjnymi, ochroną praw w sądzie, opłaty za wypisy z rejestrów, honoraria biegłych, honoraria komorników itp.

Opłata skarbową za wniesienie pisma procesowego została zniesiona dla pism zarejestrowanych po 1 r., 2004. Jednak od dnia 1 października 2011 r. każda osoba dążąca do uzyskania dostępu do wymiaru sprawiedliwości jest zobowiązana uiścić opłatę skarbową w wysokości 35 EUR. Uiszcza się ją na każdym etapie postępowania: w pierwszej instancji, w postępowaniu apelacyjnym oraz w postępowaniu kasacyjnym. Wysokość

Honorariów adwokackich jest określana dowolnie w umowach między stronami a ich adwokatem: Z tego względu przedstawienie szacunków w tym zakresie jest niemożliwe.

Wysokość honorarium biegłego występującego przed sądem określa sędzia. Na przykład w 2009 r. powszechny sąd apelacyjny i sąd administracyjny w Caen przedstawił propozycję stosowania następującego wykazu opłat:

- Honoraria biegłego: Od 90 EUR do 180 EUR za jedną godzinę – w zależności od stopnia złożoności sprawy można wyznaczyć wyższą kwotę;
- Maszynopisanie: 7 EUR za stronę;
- Kserowanie: 0,42 EUR za stronę, do 1,5 EUR za kopię koloru.
- Udostępnienie dokumentów na płycie CD: 20 EUR za sztukę;
- Opłaty pocztowe: Zgodnie z wykazem opłat pocztowych;
- Stawka kilometrowa: 0.60 do 0.80/km.
- Koszty podróży, zakwaterowania, wyżywienia: stosownie do faktycznie poniesionych kosztów.

<http://www.upem.org/documents/coutjud.html>

Koszty środków służących zabezpieczeniu interesów/środków tymczasowych są takie same, jak w przypadku postępowania głównego.

Oplaty sądowe z reguły pokrywa strona przegrywająca. Zgodnie z art. L 761-1 kodeksu postępowania sędziowsko-administracyjnego: Sędzia bierze pod uwagę kapitału lub sytuacji ekonomicznej osoby skazanej. Może nawet, z powodów wynikających z podobnych pobudek, że nie ma podstaw do potępienia. Sądy administracyjne z reguły ograniczają jednak kwoty podlegające zwrotowi do kilku tysięcy EUR.

XII mechanizmy pomocy finansowej

Nie ustanowiono szczególnych przepisów w zakresie kosztów postępowania w sprawach środowiskowych. Strona postępowania przed sądami administracyjnymi jest zobowiązana do uiszczenia wyłącznie jednej opłaty. Na mocy ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. wprowadzono szczególną opłatę w wysokości 35 EUR, którą należy uiścić w momencie wszczęcia postępowania przed sądem (administracyjnym lub innym). Uiszczenie tej opłaty warunkuje dopuszczalność pozwu. Beneficjenci pomocy prawnej nie są zobowiązani do jej uiszczenia (zob. odpowiedź na pytanie nr 2).

We Francji stosuje się mechanizm „pomocy prawnej”. Obecnie obowiązujący system pomocy prawnej reguluje ustawa o pomocy prawnej (nr 91-647 z dnia 10 lipca 1991 r.) oraz dekret nr 91-1266 z dnia 18 grudnia 1991 r. Obejmuje ono:

- Pomoc prawną: Pomoc finansową w ramach postępowań sądowych i pozasądowych postępowań ugodowych;
- Pomoc w opłacaniu honorariów adwokackich w postępowaniu karnym stanowiącym rozwiązanie alternatywne wobec postępowania sądowego (postępowanie ugodowe i mediacyjne), opłat za usługi prawne świadczone na rzecz osób tymczasowo aresztowanych przez policję w celu przesłuchania oraz opłat za prowadzenie postępowań dyscyplinarnych w więzieniach;
- Dostęp do prawa (informacje, wytyczne, bezpłatne konsultacje prawne). Pomoc prawna uprawnia jej beneficjenta do otrzymania bezpłatnej pomocy adwokata lub innego prawnika praktyka (komornika, zastępcy sądowego w postępowaniu apelacyjnym (avoué), notariusza, licytatora itp.) oraz zwalnia go z obowiązku uiszczenia opłat sądowych.

Nie ustanowiono przepisów szczególnych w zakresie pomocy prawnej w sprawach środowiskowych.

Przyznanie pomocy państwa jest uzależnione od spełnienia wymogów dotyczących posiadanych środków, obywatelstwa, miejsca zamieszkania i dopuszczalności. Pomoc prawną można przyznać danej osobie, jeżeli średnia wartość jej łącznych środków finansowych w minionym roku kalendarzowym nie przekroczyła progu wyznaczanego co roku w odpowiedniej ustawie. Prawo do otrzymania pomocy prawnej przysługuje obywatelom francuskim lub obywatelom Unii Europejskiej albo obywatelom państw trzecich mającym zgodnie z prawem miejsce zwykłego pobytu na terytorium Francji. Co do zasady w celu uzyskania pomocy prawnej należy zgodnie z prawem posiadać miejsce zwykłego pobytu we Francji. Pomoc prawną przyznaje się, jeżeli twierdzenia strony nie są w sposób oczywisty niedopuszczalne lub bezpodstawne. Wspomniane warunki mają również zastosowanie do NGO.

Większość związków zawodowych i NGO zajmujących się ochroną praw konsumentów świadczy usługi bezpłatnej pomocy prawnej na rzecz swoich członków. Usługi świadczą adwokaci. Większość adwokatów przeprowadza również nieodpłatne rozmowy wstępne. W sprawach środowiskowych nie wypracowano dotychczas określonej praktyki.

Poradnie prawne we Francji stanowią stosunkowo nowy rodzaj organizacji. Obecnie istnieje 4 we Francji, dwie kliniki prawa w dziedzinie prawa cywilnego i dwóch praw człowieka (La Maison du droit Uniwersytetu Paris II; http://www.u-paris2.fr/63247158/0/fiche__pagelibre/&RH=ORGA_ETUDES Klinika Prawa Uniwersytetu w Tours; Klinika Prawa Praw Podstawowych Uniwersytetu w Caen; Z Efkliisem Klinika Prawa Uniwersytetu Paris Ouest Nanterre). Poradnie te nie zajmują się sprawami dotyczącymi ochrony środowiska.

Coraz większa liczba adwokatów specjalizuje się w kwestiach związanych z prawem ochrony środowiska; powstaje również wiele NGO zajmujących się ochroną środowiska we Francji. Niektóre z nich, np. France Nature Environment (FNE) będąca francuską federacją zrzeszającą stowarzyszenia na rzecz ochrony przyrody i środowiska, są traktowane przez państwo w taki sam sposób, jak podmioty użyteczności publicznej. FNE zrzesza 3,000 NGO (dobieranych według położenia geograficznego lub tematycznie).

XIII terminowość

W przypadku gdy organ administracji nie udzieli odpowiedzi w terminie dwóch miesięcy do daty wniesienia wniosku przez wnioskodawcę, istnieje domniemanie wydania decyzji odmownej (art. 21 ustawy z dnia 2000 kwietnia 12 r.).

Na mocy ustawy w kilku przypadkach stosuje się zasadę milczącej zgody. W takiej sytuacji brak odpowiedzi ze strony organu administracji oznacza wyrażenie milczącej zgody w terminie wyznaczonym w ustawie. Niezależnie od tej hipotetycznej sytuacji, sąd administracyjny może stwierdzić, że organ publiczny ponosi odpowiedzialność, jeżeli zostanie udowodnione, że zwłoka była nieuzasadniona i doprowadziła do poniesienia szkody przez skarżącego.

W przepisach prawnych nie wyznaczono szczególnych terminów w postępowaniu sądowym w sprawach środowiskowych.

Należy również dokonać rozróżnienia między postępowaniem co do istoty sprawy a postępowaniem w sprawach pilnych.

Jeżeli chodzi o postępowanie co do istoty sprawy, celem, jaki parlament wyznaczył sądom administracyjnym wszystkich szczebli (sądom pierwszej instancji, sądom apelacyjnym i sądom kasacyjnym) w załączniku do uchwalanej co roku ustawy o budżecie państwa, jest wydawanie orzeczeń w terminie do jednego roku.

Jeżeli chodzi o postępowanie w sprawach pilnych, sąd wydaje orzeczenie z reguły w terminie od tygodnia do miesiąca, a niekiedy w ciągu 2 lub 3 dni.

Nie wyznaczono ustawowego terminu zakończenia postępowania co do istoty sprawy. Terminy wyznaczono jednak w odniesieniu do postępowań w sprawach pilnych: Na przykład, gdy postępowanie dotyczy zagrożenia podstawowych wolności, sędzia wydaje orzeczenie w terminie 48 godzin.

W 2002 r. w orzecznictwie ustanowiono ważną zasadę. „Stronom postępowania przysługuje prawo do rozpatrzenia ich sprawy przez sąd w rozsądnym terminie, zgodnie z zasadą ustanowioną w art. 6 europejskiej konwencji praw człowieka. Naruszenie tego obowiązku nie wpływa na ważność decyzji sądowej. Kiedy jednak prawa do uzyskania orzeczenia sądowego w rozsądnym terminie doprowadziło do uszczerbku, może uzyskać odszkodowanie za szkodę „ze względu na niewłaściwe zarządzanie sądami administracyjnymi”. Odniesienie: Conseil d'Etat Assemblée, 28 juin 2002, garde des Sceaux contre M. MAGIERA) [http://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriAdmin.do?](http://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriAdmin.do?oldAction=rechJuriAdmin&idTexte=CETATEXT000008099419&fastReqlId=109660118&fastPos=7...)

[oldAction=rechJuriAdmin&idTexte=CETATEXT000008099419&fastReqlId=109660118&fastPos=7...](http://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriAdmin.do?oldAction=rechJuriAdmin&idTexte=CETATEXT000008099419&fastReqlId=109660118&fastPos=7...), nr 239575.

[&fastpos = 7](#)

XIV inne kwestie

Skargę o uchylenie decyzji administracyjnej uznaje się za dopuszczalną wyłącznie w przypadku, gdy została ona wniesiona na „akt administracyjny wywierający niekorzystny wpływ” (acte administratif faisant grief we francuskim prawie administracyjnym). Akt administracyjny uznaje się za wywierający taki wpływ, gdy wywiera skutki prawne: wprowadza zmiany w systemie prawnym lub narusza prawa i obowiązki obywateli. Akt wydawany wyłącznie w kontekście procedury opracowywania późniejszej decyzji głównej stanowi akt przygotowawczy, którego nie można zaskarżyć do sądu administracyjnego. Wszystkie te zasady ogólne mają zastosowanie w postępowaniu dotyczących kwestii środowiskowych.

Prawo dostępu do informacji o środowisku rządzi zasada ogólna wydane przez ustawę nr 78-753 z dnia 17 lipca 1978 r. oraz w dekrete wykonawczym nr 2005-1755 z dnia 30 grudnia 2005 r. w sprawie dostępu do dokumentów administracyjnych, a także poprzez szczegółowe normy zapisane w kodeksie ochrony środowiska (art. L. 124-1 do L. 124-8 oraz R. 124-1 do R. 124-5). Streszczenie tych wszystkich przepisów zostało zamieszczone w ministerialnym okólniku informacyjnym opublikowanym w dniu 18 października 2007 r.

Podstawowa strona internetowa na ten temat: Francuskie Ministerstwo Środowiska.

<http://www.toutsurlenvironnement.fr/aarhus/laces-du-citoyen-la-justice>

Do metod rozstrzygania sporów, które nie cieszą się tak dużą popularnością w postępowaniu sądowo-administracyjnym, jak w postępowaniu spornym na gruncie prawa prywatnego, zalicza się postępowania pojednawcze (conciliation), postępowania rozjemcze (transaction) i postępowanie arbitrażowe (arbitrage). W art. L. 211-4 kodeksu postępowania sądowo-administracyjnego sądy administracyjne wskazują się jako organy właściwe do prowadzenia postępowania pojednawczego. Przepis ten jest jednak rzadko stosowany z uwagi na charakter postępowania administracyjnego oraz z uwagi fakt, że w sprawach dotyczących zobowiązań umownych stosuje się już inny mechanizm polubownego rozstrzygania sporów z udziałem komitetów ds. polubownego rozstrzygania sporów lub postępowań dotyczących zamówień publicznych (comités de règlement amiable des différends ou litiges relatifs aux marchés publics). Prawo do zawarcia kompromisu przysługuje przedsiębiorstwom publicznym dążącym do rozstrzygnięcia sporu, którego są stroną. W większości przypadków transakcje dokonywane przez takie przedsiębiorstwa z osobami prywatnymi przyjmują formę umów prawa prywatnego i nie podlegają właściwości sądu administracyjnego. Organy publiczne są co do zasady objęte zakazem występowania o wszczęcie postępowania arbitrażowego.

Mediacja jest rzadko wykorzystywana w dziedzinie ochrony środowiska, ale metoda ta cieszy się we Francji coraz większą popularnością. Przeprowadzono również wiele nowych badań na temat tej kwestii: W jaki sposób rozwoju postępowania mediacyjnego w sprawach środowiskowych. Instytut Badań i Kształcenia w Obszarze Prowadzenia Negocjacji (Institut de Recherche et d'Enseignement sur la Négociation) zorganizował interesującą konferencję w kwietniu 2012 r. – streszczenie ustaleń poczynionych podczas tej konferencji zostało opublikowane w opracowaniu pod tytułem „Mediacja metodą rozstrzygania sporów w kwestiach środowiskowych?” (La médiation, méthode de résolution des conflits environnementaux?).

<http://gcef.fr/wp-content/uploads/2012/05/CR-SIRENE-29.pdf>

Cudzoziemcy XV

W art. 1 francuskiej konstytucji ustanowiono zasadę „równości wobec prawa wszystkich obywateli bez względu na pochodzenie, rasę lub religię”. W wielu ustawach rozszerzono postanowienia tego artykułu konstytucji, wprowadzając zakaz dyskryminacji, w szczególności dyskryminacji ze względu na płeć, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. W art. 225-1 kodeksu karnego przedstawiono precyzyjną definicję pojęcia dyskryminacji w oparciu o wykaz uwzględniający różne kryteria. We francuskim prawie procesowym nie ustanowiono jednak przepisów w zakresie przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na język postępowania (zob. odpowiedź nr 2 i 3).

W postępowaniach przed sądami należy posługiwać się przede wszystkim językiem francuskim. Zasada ta jest bardzo stara. Została ona ustanowiona w dekrecie królewskim podpisanym w mieście Villers-Cotterets (od którego pochodzi nazwa dekretu) w dniu 1539 sierpnia 15 r.; Dekret ten uznaje się za „oficjalny akt urodzenia” języka francuskiego. Przepisy dekretu zostały włączone do art. 2 konstytucji oraz doprecyzowane w ustawie nr 94-665 z dnia 1994 sierpnia 4 r. „w sprawie korzystania z języka francuskiego”.

W razie konieczności w postępowaniu sądowym rząd zapewnia tłumaczenie i pokrywa koszty usług tłumaczeniowych – dotyczy to jednak wyłącznie spraw dotyczących kwestii imigracyjnych, azylowych oraz spraw karnych.

XVI sprawy transgraniczne

Zagadnienie to dotyczy głównie kwestii związanych z odpowiedzialnością za środowisko. W odniesieniu do środowiska nie stosuje się pojęcia granic. Jedynym środkiem dostępnym dla osoby, która poniosła szkodę z tytułu zanieczyszczenia transgranicznego, jest wytoczenie postępowania w sądzie państwa, w którym doszło do danego naruszenia, lub państwa, na którego terytorium ujawniły się skutki tego naruszenia. Pismo procesowe wniesione do sądu francuskiego może zostać uznane za dopuszczalne, o ile spełnia szereg warunków związanych z właściwością sądów i zasadą terytorialności prawa. Obcokrajowcy niemający miejsca pobytu we Francji mogą powołać się na przepisy prawa francuskiego. Ustalenie odpowiedzialności transgranicznej w ramach obowiązujących obecnie przepisów jest jednak trudne. Sędziowie napotykają trudności, próbując pogodzić przepisy prawa w zakresie ogólnej odpowiedzialności cywilnej z przepisami dotyczącymi szczególnej odpowiedzialności za środowisko wprowadzonej ustawą z dnia 1 sierpnia 2008 r. o odpowiedzialności za środowisko. Transpozycja dyrektywy nr 2004/35 z dnia 2004 kwietnia 21 r. została skodyfikowana w kodeksie ochrony środowiska (Tytuł VI „Zapobieganie niektórym szkodom w środowisku i ich naprawianie”), który zasadniczo nie jest obecnie stosowany. W styczniu 2012 r. opublikowano wyniki szeroko zakrojonego badania w tej kwestii (70 stron).

<http://www.leclubdesjuristes.com/notre-expertise/a-la-une/risque-environnemental-affaire-erika>

Francuski kodeks ochrony środowiska:

http://www.legifrance.gouv.fr/content/download/1963/13739/version/3/file/Code_40.pdf

Dodatkowe informacje na temat tego zagadnienia można również uzyskać, analizując słynną sprawę prowadzoną we Francji po rozbiciu się tankowca Erika z Malty w grudniu 1999 r. na wodach międzynarodowych wchodzących w skład francuskiej wyłącznej strefy ekonomicznej u wybrzeży Bretanii. W następstwie tego wypadku doszło do zanieczyszczenia wybrzeża na obszarze 400 km. Sąd apelacyjny w Paryżu w dniu 30 marca 2010 r. orzekł, że odpowiedzialność za zanieczyszczenie ponoszą organizacja rzeczoznawcza zajmująca się klasyfikacją jednostek pływających, właściciel i podmiot zarządzający statkiem.

W kontekście transgranicznym nie ustanowiono przepisów szczególnych doprecyzowujących pojęcie interesu publicznego. Dlatego też zastosowanie mają zasady ogólne (w szczególności zasady dotyczące dopuszczalności wniosków, mające za podstawę koncepcję interesu prawnego).

Na mocy francuskiego prawa administracyjnego osoby lub NGO mające miejsce pobytu lub siedzibę za granicą dysponują takim samym prawem dostępu do sądów administracyjnych, jak skarżący mający miejsce zamieszkania we Francji. Osoby mające miejsce zamieszkania za granicą nie są jednak uprawnione do korzystania z pomocy prawnej. W 1983 r. Sąd Administracyjny w Strasburgu wydał orzeczenie w sprawie „alzackich kopalń potażu”, zgodnie z którym osoby prawne podlegające przepisom zagranicznego prawa publicznego mogą mieć interes uzasadniający występowanie przed francuskim sądem administracyjnym. Interesujące badanie poświęcone temu zagadnieniu w kontekście gospodarki wodnej zostało opublikowane w 2007 r.: Jochen Sohnle, „Le dispositif juridique de l'Europe pour appréhender les conflits transgranicznych sur l'eau”, Lex Electronica, vol. 12 nr 2, automne/upadek, 2007, zwłaszcza s. 17 i 18:

<http://www.lex-electronica.org/articles/v12-2/sohnle.pdf>

W sprawach cywilnych można zastosować klauzulę prorogacyjną. Przyjmuje ona formę postanowienia umownego, na mocy którego strony zgadzają się przekazać dany spór do rozstrzygnięcia przez sąd, który w normalnych warunkach nie byłby właściwy

w danej sprawie. Może to dotyczyć właściwości rzeczowej lub miejscowej. Klauzula ta może obejmować wyłącznie spory wynikające z umowy. Mechanizmu tego nie można jednak stosować w odniesieniu do zamówień publicznych ani w kontekście postępowań publicznych prowadzonych przed sądem administracyjnym.

[1] Ocena oddziaływania na środowisko (OOŚ)

[2] Zintegrowane zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola (IPPC).

Ta wersja treści strony została przetłumaczona maszynowo. Autorzy tej strony nie ponoszą odpowiedzialności za jakość tłumaczenia maszynowego.

Ostatnia aktualizacja: 14/09/2016